

TEKNOPARK SINIRLARININ SERBEST BÖLGEYİ İÇİNE ALACAK ŞEKİLDE GENİŞLETİLMESİ

Kenan AKBULUT*

ÖZ

Ülkemizde faaliyette bulunan firmalar, özellikle vergisel avantajlardan yararlanmak adına teknoloji geliştirme bölgelerini (teknopark) ve serbest bölgeleri tercih etmektedirler. Genel olarak serbest bölgelerde sanayi, üretim ve ticari ağırlıklı faaliyetler, teknoparklarda ise Ar-Ge ve yazılım faaliyetleri yürütülmektedir. Başvuru, giriş kolaylığı, muafiyetler, kira ödemeleri gibi hususlarda teknoparklar ve serbest bölgeler birbirinden farklılaşmaktadır. Bu çalışmanın amacı, teknoloji geliştirme bölgesinin sınırlarının serbest bölgeyi içine alacak şekilde genişletilmesi halinde bölgedeki faaliyetlere ilişkin KDV istisnasının uygulanıp uygulanmayacağı hakkında açıklayıcı bilgiler sunmaktır.

Anahtar Sözcükler: Teknopark, Serbest Bölge, Ar-Ge, Yazılım, İnovasyon, Gümrük.

1. GİRİŞ

Teknoparklar, uzmanlaşmış profesyoneller tarafından yönetilen; esas hedefi, içinde bulunduğu toplumun refahını, ilişkili olduğu firmalar ve bilgiye dayalı kurumlarda inovasyon kültürü ve rekabetçiliği teşvik etmek suretiyle arttıran bir organizasyondur. Bu hedefe ulaşabilmek için teknoparklar; üniversiteler, AR-GE kuruluşları, firmalar ve pazarlar arasındaki bilgi ve teknoloji akışını teşvik etmek ve yönetmek; inovasyona dayalı firmaların kurulmasını ve gelişimini, kuluçka dönemi destekleri ve spin-off (eski tecrübeler ve birikimlerle ürün geliştirilmesi, atlama) vasıtasıyla yardımcı olmak; nitelikli alanlar ve tesislerle diğer katma değerli hizmetleri sağlamak faaliyetlerini gerçekleştirir. Serbest bölgeler ise bir ülkenin toprakları üzerinde uluslararası bir deniz veya hava limanı yakınında, yabancı nakdi sermaye, makine, teçhizat, aksam ve parçalar hammadde vs.'nin gümrük ve diğer ilgili mevzuat hükümlerine tabi tutulmadan girebildiği alanlardır. Bu bölgeye mallar gümrük işlemlerine konu olmaksızın girebilir. Yine bu bölgede mallar depolanabilir, işlenebilir, üretim amacıyla kullanılabilir.

Teknopark sınırlarının serbest bölgeyi içine alacak şekilde genişletilmesi her iki bölgede sağlanan avantajların bir araya getirilmesi anlamına gelebilir.

* Defterdarlık Uzmanı

Uygulamada böyle bir durumun gerçekleştirilmesi halinde bölgedeki faaliyetlere ilişkin düzenlenen ve alınan mal/hizmet faturalarında KDV yönünden nasıl bir uygulama yapılacağı ile fon bedeli ödenip ödenmeyeceği hususların açıklığa kavuşturulması gerekir.

2. TEKNOPARKLAR VE SERBEST BÖLGELER

Teknoparklar, teknoloji geliştirmek amacıyla bilinçli olarak tasarlanmış yeni oluşumlardır. Serbest bölgeler yatırım, üretim ve dışsatımı artırmak, yabancı anapara ve teknoloji girişini hızlandırmak amacıyla kurulmuşlardır. Söz konusu iki oluşumun dünyada ve ülkemizde uygulamaları bulunmakta, bu bölgeler girişimciler tarafından sıklıkla tercih edilmektedir.

Teknopark ve benzerleri genelde merkezî bir yönetim yapısına sahiptirler. Tipik olarak parktaki kurum ve şirketler ürün geliştirme ve yenilik yapmaya odaklıdır. Buna karşın sanayi siteleri imalata yoğunlaşmıştır, “iş parkları” ise idarecilik işlevlerine ağırlık verir. Teknoparklar küresel çapta “Bilgi Ekonomisi”nin altyapısını oluşturan; İnovasyonunu, teknolojinin ticarileştirilmesinde devletler, üniversiteler, özel girişimlerin birlikte hareket etmesini sağlamaktadır. Bu parklar, binalar için bir arazi sağlamanın yanı sıra, bazı ortak kaynaklar sunar: kesintisiz elektrik, telekomünikasyon santralleri, resepsiyon ve güvenlik hizmetleri, idare ofisleri, lokantalar, banka şubeleri, toplantı merkezi, otopark, toplu ulaşım araçları, eğlence ve spor tesisleri gibi. Bu bakımdan parklar, kiralık mekânlardan daha avantajlıdır, çünkü bu hizmetlerin masraflarının paylaşılmasını sağlarlar. Teknoparklar devlet veya yerel idareler tarafından teşvik edilirler, çünkü bu parklar yeni şirketleri cezbeder, istihdam yaratır ve vergi gelirlerinin artmasına yol açar. Yeni şirketleri bilim ve teknoloji şirketlerine çekmek için genelde ilk birkaç yıl için emlak vergisi ve diğer bazı vergilerden muafiyet verilir. Teknoparklarda Ar-Ge olarak adlandırılan, araştırma ve geliştirme, kültür, insan ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcığının artırılması ve bunun yazılım dâhil yeni süreç, sistem ve uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalara yer verilmektedir. Teknoparkların dayanağı, 2001 yılında yayınlanan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunudur. 2020 yılı Eylül ayı itibariyle ülkemizde 85 adet teknopark bulunmaktadır.

Ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sanayi ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanan serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu'nda; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek olarak sıralanmıştır. Ülkemizde temel olarak ihracata dayalı yatırım ve üretimi teşvik etmek amacıyla 1987 yılından bu yana Akdeniz kıyısında, Mersin, Antalya ve Adana-Yumurtalık Serbest Bölgeleri, Ege Bölgesinde Ege (İzmir), Denizli ve İzmir Serbest Bölgeleri, Marmara Bölgesinde, İstanbul Atatürk Havalimanı, İstanbul Endüstri ve Ticaret, İstanbul Trakya, Avrupa, Kocaeli, Tübitak-Mam Teknoloji ve Bursa Serbest Bölgeleri, Karadeniz kıyısında, Trabzon, Rize ve Samsun Serbest Bölgeleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Gaziantep Serbest Bölgesi, İç Anadolu Bölgesinde, Kayseri Serbest Bölgesi faaliyete geçmiştir.

Başvuru ve giriş kolaylığı açısından serbest bölgeler teknoparklara nazaran daha kolay işlemler sunmaktadır. Aynı şekilde sağladığı avantaj ve muafiyetler konusunda serbest bölge ön plana çıkmakta, kira ücretleri de serbest bölgelerde genel olarak daha uygun seviyelerde olmaktadır. Teknoparklardaki üstünlük ekosistemler açısından belirgin hale gelmiştir.

Kira ücretleri serbest bölgelerde çok daha uygun hem de teknoparklarda yer bulabilmek ayrı bir sorun iken serbest bölgelerde bol miktarda boş ofis bulunuyor. Teknoloji şirketleri, yatırımcılar, mentorlar ve bunlara hizmet sağlayan diğer firmaların öncelikli tercihleri teknoparklardır. Teknoparklarda Ar-Ge ve yazılıma dayalı faaliyetlere yönelik önemli yasal teşvikler bulunmaktadır. Ayrıca serbest bölgelerde gümrük hattı dışında oldukları için dış ticaret rejimi geçerlidir. Teknoparklar ise gümrük hattı içerisinde olup Türkiye içinde yapılan satışlarda yazılım ürünleri için KDV muafiyeti bulunmaktadır.

Öte yandan, hem serbest bölgelere hem de teknoparklara özgü bazı istisna ve desteklerin, bölgeye yatırım yapan girişimcilere aynı anda uygulanabildiği oluşumlara “teknoloji serbest bölgeleri” denilmektedir. Bu bölgeler özünde bir serbest bölge olarak bilinir ve ülkemizin siyasi sınırları içinde olmakla beraber, kanunlarda tanımlı özel şartlarla gümrük hattı dışında sayılan, teknolojiye yönelik veya teknoloji kökenli firmaların, teknolojinin ve inovasyonun

gelişimine katkıda bulunabilmeleri maksadıyla, Türkiye’de geçerli ticari ve mali konulara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya bir kısmının uygulandığı, fiziksel olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılmış, üniversite veya araştırma merkezleriyle ilişki içinde olabilmeleri için bunların yakınlarına kurulmuş, nitelikli tesislere sahip bir girişim veya organizasyon şeklinde tanımlanır. Ülkemizde teknoloji serbest bölgesi uygulaması henüz sınırlı sayıdadır.

3. TEKNOPARK SINIRLARININ SERBEST BÖLGEYİ İÇİNE ALACAK ŞEKİLDE GENİŞLETİLMESİ

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununun 4’ncü maddesinde, Cumhurbaşkanının (02.07.2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 51 inci maddesinin yürürlüğe girmesi öncesinde Bakanlar Kurulu), Bölge kuruluşu ile Bölgeye ek alan katılmasına ya da Bölge sınırı değişikliğine karar verebileceği hükme bağlanmış olup, 20.10.2012 tarihli ve 28447 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2012/3800 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının 2’nci maddesinin (3) numaralı fıkrası ile TÜBİTAK-Marmara Araştırma Merkezi Teknopark Teknoloji Geliştirme Bölgesinin sınır ve koordinatları Karara ekli (5) sayılı harita ile serbest bölgeyi de içine alacak şekilde genişletilmiştir.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununun;

- 1/1’nci maddesinde, ticari, snai, zirai faaliyet ve serbest meslek faaliyeti çerçevesinde Türkiye’de yapılan teslim ve hizmetlerin katma değer vergisine tabi olduğu,

- Geçici 20/1’nci maddesinde, 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanununa göre teknoloji geliştirme bölgesinde ve ihtisas teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunan girişimcilerin kazançlarının gelir veya kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde münhasıran bu bölgelerde ürettikleri ve sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, oyun, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımı şeklindeki teslim ve hizmetlerinin katma değer vergisinden müstesna olduğu

Hüküm altına alınmıştır.

KDV Genel Uygulama Tebliğinin (II/G-2) bölümünde, konuya ilişkin olarak;

“ ...

Bu hükme göre, teknoloji geliştirme bölgelerinde veya ihtisas teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunan mükelleflerin 31.12.2023 tarihine kadar bu bölgede ürettikleri sistem yönetimi, veri yönetimi, iş uygulamaları, sektörel, internet, oyun, mobil ve askeri komuta kontrol uygulama yazılımları şeklindeki teslim ve hizmetleri KDV’den istisnadır. Söz konusu bölgede üretilen yazılımın farklı kişilere satılması ya da satışın CD veya elektronik ortamda yapılması istisna uygulanmasına engel değildir.

...

1.1.2019 tarihinden itibaren bu istisna kapsamında yapılan işlemlere ilişkin yüklenilen KDV indirilebilir, ancak indirim yoluyla giderilemeyen KDV iade edilmez.”

Açıklamaları yer almaktadır.

Buna göre, serbest bölgeyi içine alacak şekilde genişletilen teknoparklarda yerleşik şirketlerce üretilen Ar-Ge ve yazılıma yönelik teslim ve hizmetler, anılan bölgenin teknoloji geliştirme bölgesi vasfını koruması kaydıyla, şirketlerin kazançlarının kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde, KDV’den istisnadır. Teknoloji geliştirme bölgesinin aynı zamanda serbest bölge olması, söz konusu istisna hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmemektedir.

Diğer taraftan, 01.01.2019 tarihinden itibaren bu istisna kapsamında yapılan işlemlere ilişkin yüklenilen KDV’nin indirilebileceği, ancak indirim yoluyla giderilemeyen kısmın iade edilemeyeceği tabiidir.

4. SONUÇ

Gerek teknoparklar, gerekse serbest bölgeler, bu yerlerde faaliyet gösteren firmalara büyük avantajlar ve kolaylıklar sunmaktadır. Teknoparkların ve serbest bölgelerin tercih edilme nedenleri faaliyet gösterenlere tanınan muafiyetlerdir. Bu bölgelerde altyapısı hazır arsalar, genel ve müstakil depolar, ofisler ve açık stok sahaları, hazır üretim tesisleri kiralık veya tapu mülkiyeti ile yatırımcıların hizmetine sunulmaktadır. Maliyet rekabeti ve bürokrasinin en aza indirildiği bu yerlerde her türlü altyapı hizmeti (elektrik, su, doğalgaz, atık su, arıtma, yol, haberleşme) sağlanmıştır.

Teknopark sınırlarının serbest bölgeyi içine alacak şekilde genişletilmesi her iki bölgede sağlanan avantajlardan yararlanılması mümkündür. Serbest bölgeyi içine alacak şekilde genişletilen teknoparklarda yerleşik şirketlerce üretilen Ar-Ge ve yazılıma yönelik teslim ve hizmetler, anılan

bölgenin teknoloji geliştirme bölgesi vasfını koruması kaydıyla, şirketlerin kazançlarının kurumlar vergisinden istisna bulunduğu süre içinde, KDV'den istisnadır. Teknoloji geliştirme bölgesinin aynı zamanda serbest bölge olması, söz konusu istisna hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmemektedir. 01.01.2019 tarihinden itibaren bu istisna kapsamında yapılan işlemlere ilişkin yüklenilen KDV'nin indirilmesi mümkündür. Ancak indirim yoluyla giderilemeyen kısmın iade edilmemesi gerekir.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (02.11.1984). *3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (18563 sayılı)

T.C. Yasalar (06.07.2001). *4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (24454 sayılı)

T.C. Yasalar (15.06.1985). *3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu*. Ankara : Resmi Gazete (18785 sayılı)